1937 ий
3
ИЙУЛЬ
№ 43 (327)
Акшэ 6 ыр.

8-шэ ИЙ ЛЭКТЭШ

Чыла эл пролэтар-влак, ушныза!

Рвэзэ Коммунист

ВЛКСМ Маробком дэн горком орган

ВКП(б) ЦК-н чэрэтан плэнумжо нэргэн информационно увэртарымаш

Тидэ кэчылаштэ ВКП(б) ЦК-н чэрэтан Плэнумжо эртыш. Плэнум „СССР Вэрховно Совэтыш сайлымэ нэргэн положэньэ“ проэктым ончэн нальэ да тудым сайлан шотлыш.

Умбакыжэ Плэнум тыгай вопрос-шамычым ончэн: а) пырчан культур урлыкашым сайэмдымэ нэргэн, б) чын пасусавыртышым пуртымо нэргэн да в) МТС-шамычын пашаштым сайэмдымэ мэр нэргэн.

Плэнум пырчан культур урлыкашым сайэмдымэ шотышто мэр нэргэн СССР СНК-н пунчал проэктшым сайлан шотлыш.

Чын пасусавыртышым пуртымо нэргэн СССР Наркомзэм дэн СССР Наркомсовхозов Комиссийын пумо проэктым Плэнум пэчатьэш опубликоватлаш да тудын нэргэн чыла могырымат кангашэн налаш тўҥ шотышто сайлан шотлыш. Чыла могырымат кангашэн налмэ почэш тидэ вопрос ЦК-н вэс Плэнумыштыжо кокымышо каналан ончалтэш.

МТС-шамычын пашаштым сайэмдымэ шотышто СССР НКЗ-ын прэдложэньыжым Плэнум, матэрйал сэмын, вэрласэ партийнэ да совэт организацэ шамычлан кангашэн налашышт пуыш.

„ССР Ушэм Обороно Пэнгыдэмдымэ Зайомым“ лукмо нэргэн

ССР Ушэм Цэнтральнэ Исполнитэльнэ Комитэт дэн Калык Комиссар Совэтын пунчалыштт

Совэт Ушэм шэмэр-шамычын шуко прэдложэньыштым шуктэн да нунын кушшо аныкыштым Совэт Ушэм обороно пэнгыдэмдымэ пашаш шупшылшаш вэрч ССР Ушэм Цэнтральнэ Исполнитэльнэ Комитэт дэн Калык Комиссар Совэт **пунчалыт:**

1. ССР Ушэм Обороным Пэнгыдэмдымэ Государствэннэ Внутрэннэ Зайомым 4 миллиард тэнгэлан лукташ.

2. Зайомым 20 ий сроклан—1937 ий 1 дэкабрь гыч 1957 ий 1 дэкабрь мартэ, талуклан ныл процэнт дэнэ лукташ.

3. Зайом облигацэ да нунын дэч лэкшэ доход, тидэ шотышто модын налмашат, государствэннэ да вэрысэ налог дэн сбор дэнэ облагатлымэ дэч утаралтыт.

4. Зайом шарымэ условий да порьадкэ нэргэн инструкцым ССР Ушэм Калык Комиссар Совэт пэнгыдэмдымэк ССР Ушэм Финансэ Калык Комиссариат луктэш.

ССР Ушэм Цэнтральнэ Исполнитэльнэ Комитэт прэдсэдатэль—**М. Калинин.**

ССР Ушэм Калык Комиссар Совэт прэдсэдатэль—**В. Молотов.**

ССР Ушэм Цэнтральнэ Исполнитэльнэ Комитэт сэкрэтарь—**И. Акулов.**

Моско, Крэмль. 1937 ий 1 ийуль.

(ССР Ушэм обороно пэнгыдэмдымэ зайомын условийжэ нэргэн вэс могырышто лудса).

Оборон зайомлан подпискым погаш активнэ полшаш

Мэмнан кумда социализм родинлан изэмым ыштышэ, ССР Ушэмын обороно вийжым луштараш тыршышэ калыкын шакшэ тушманжэ кашак ваштарэш кўртньӧ корно пашазэ-влак правитэльствэ дэч Совэт Ушэм обороноспособностьым пэнгыдэмдымэ зайомым лукташ йодыныт ыльэ. Тидэ йодмашым мэмнан элыштэ чыла шэмэр калык пэш сайлан шотлыш да правитэльствэ дэч зайомым вашкэрак лукташ йодо.

Совэт правитэльствэ калыкын йодмыжым шуктыш. 1937 ий 1 ийульышто ССР Ушэм обороным пэнгыдэмдымэ зайомым лукмо нэргэн пунчалым лукто. Тидэ пунчалым уло шэмэр кумыл нӧлтын шокшын вашлийэ. Тидэ кугу политик дэн озанлык значэньан у зайом нэргэн пунчал заводлаштэ, фабриклаштэ, социалист пасулаштэ да тўрлӧ прэдприйатьылаштэ миллионно пашазэ дэн шэмэрын социализм родинлан, калык вождь Сталин йолташлан мучашдымын прэданнэ улмо толкыным эшэ ик кана тарватыш.

Шэмэр калык коммунист партий дэн кугу Сталин вуйлатымэ почэш контрэвольуционно троцкист-зиновьэв мордангшэ куштыра да тыгайак шакшэ буржуазнэ националист кашак ваштарэш чакныдэ кучэдалын, социалист строитэльствыштэ чаплэ сэнгымаш-влакым ыштэн. Нинэ сэнгымашым Сталин Конституцо пэш раш ончыкта. Мэмнан дэнэ шэмэр шкэ эрыкшэ дэнэ пашам ышта, коммунизмыш кайа. Тэвэ тидэ пашаштэ зайом пэшак кугун полшэн да полша. Тидым чыла шэмэр, пўтынь совэт молодьож раш палат.

Элна мучко 50 миллион нарэ шэмэр калык „кокымшо вичийаш зайомым“ кучэн шога. „ССР Ушэм обороным пэнгыдэмдымэ зайомлан“ подпискэ ыштымаш эшэ кугун кушшаш. У зайомлан подпискэ ыштымаш—йӧратымэ родинам пэнгыдэмдымаш лийын шога. Совэт государствэ ўмбак кэржалташ, калыкын пийалжым шупшын налашлан шылтыкым кычалшэ фашизм дэн тудын тарзыжэ-влак ваштарэш совэт калык обороноспособностьым чот пэнгыдэмдэн вашмутым пуа.

Шинчэн лийман, у зайомлан подпискэ погымаштэ выралт пытышэ класс тушманын кодшо косажэ тўрлӧ тушман, буржуазнэ националист, поп дэн сэктант кашак чаракым шындаш тыршат. Нуно тидэ пашам чараклаш тўрлӧ мэтодым кучылташ тўҥалыт. Садлан Лэнин-Сталин партийын эн ўшан полышкалышыжэ—лэнин комсомоллан партий дэн правитэльствылан тидэ пашам организованнэ эртараш активнэ полшыман. Комсомол организацэ-влаклан оборонно зайомлан подпискэ погымаш пашам отчот дэн сайлымаш паша дэнэ пырльак ыштэн толман. Ты шотышто „СССР оборонно пэнгыдэмдымэ зайомын“ кугу политик значэньыжэ нэргэн кажнэ колхозниклан, шкэт крэсаньыклан, пашазэ посьолкылаштэ массэ-умландарымашым кумдан ышташ кўлэш.

Мэмнан кажнэ зайом—социализм строитэльствылан окса пумо источник да эл обороноспособностьым пэнгыдэмдымаш лийын шога. Чыла шэмэр, чыла молодьож „ССР Ушэм обороным пэнгыдэмдымэ зайоман“ лийжэ.

У зайомлан подпискым ыштат

Йошкар-Ола Марипэдинститутышто туныктышо да тунэмшэ-влак правитэльствын „ССР Ушэм оборным пэнгыдэмдымэ зайомым“ лукмо нэргэн пунчалжым саламлэн, чыланат у зайомлан ик тылызаш пашадар альэ стипэндий дэч шагал огыл подпискым ышташ тўҥальыч. Ик кэчыштэ 15640 тэнгэаш зайомлан подпискым погымо.

Замӓтин.

* * *

Йошкар-Ола типографийсэ пашазэ дэн служышо-влак „ССР Ушэм обороно пэнгыдэмдымэ зайомым“ уло кумылышт дэнэ вашлийыч. Чылажэ 23000 тэнгэлан подписатлышт. Зайомлан подписатлымаш эшэат кайа.

С. М.

ВКП(б) Цэнтральнэ Комитэт СТАЛИН йолташлан Совнарком МОЛОТОВ йолташлан

Пэш чот йӧратымаш чувствэ дэнэ кугу прэданность да тау ыштымэ чувство дэнэ шкэнан кугу родинына вэрч кугэшнымэ чувство дэнэ мэ тачэ тэндан дэк возэна. Йўдвэл польусым большэвик-шамыч сэнгэныт! Тугак кугу трансарктик корнымат мэ сэнгышна. Мэ тачэ Совэт Ушэм Гэрой почотно лўмым налшэ-шамыч, тэндам ўшандарэна: Мэ ончыкыжат, мэмнан чаплэ Лэнин-Сталин партийын пэрвой ўжмыжӧ почэш, совэт правитэльствын пэрвой ўжмыжӧ почэш, пўртыс вийым сэнгаш кайаш йамдэ улына, кўлэш лийэш гын, мэмнан мландыш кэрылташ тӧчышӧ шакшэ тушман ваштарэш крэдалмашкэ кайаш йамдэ улына.

Вийан лийжэ мэмнан кугу Социалист Родинэ!

Вийан лийжэ мэмнам воспитатлышэ Лэнин-Сталин партий!

Вийан лийжэ лишыл, родной да йӧратымэ вождьна Иосиф Виссарионович Сталин!

О. Ю. Шмидт. М. Шэвэльов.
А. Алэксэйэв. М. Бабушкин.
А. Головин. И. Спирин.

Сўрэтыштэ: Йўдвэл польусышто ийын кошшо ий ўмбалан талук мучко илаш кодшо-шамычын палаткышт. Сойузфото.

ССР Ушэм Калык Комиссар Совэт 1937 ий 1 ийульышто пэнгыдэмдэн

ССР Ушэм Обороно Пэнгыдэмдымэ Государствэннэ Внутрэннэ зайомым лукмо условий

1. ССР Ушэм Обороно Пэнгыдэмдымэ Государствэннэ Внутрэннэ Зайом кок выпусклан шэлалтэш: модын колтыдымо да процэнтан.

2. Зайом—модын колтыдымо выпускышто 500, 200, 100, 50, 25 да 10 тэнгэаш облигацэ дэнэ, процэнтан выпускышто 500, 200, 100 да 25 тэнгэаш облигацэ дэнэ лукталтэш.

3. 500 да 200 тэнгэаш облигацыш ик сэрийан, вич альэ кок номэран 5 альэ 2 шӱдӧ тэнгэаш облигацэшамыч пурат да тыгай правам пуат: а) модын колтыдымо выпуск—облигацыштэ ончыктымо номэрлан кажныжланат ик жапыштэ логалшэ 5 альэ 2 выигрышым налаш; б) процэнтдымэ выпуск—облигацын пӱтынь нарицатэльнэ акшэ гыч процэнтнэ доходым налаш.

50, 25 да 10 тэнгэаш облигацэшамыч шӱдӧ тэнгэаш облигацын ужашыжэ улыт да шӱдӧ тэнгэаш облигацылан логалшэ выигрышын альэ процэнтнэ доходын соотвэтствуйушо ужашыжым (кокымшо, нылымшэ, лумшо ужашым) налаш правам пуат.

Палэмдымаш: 25 да 10 тэнгэаш облигацэ-шамыч подписчик дэнэ тыгай годым расчотым ышташ гына лукталтыт: кунам подпискэ ыштымэ суммо почэш кугурак акан облигацым кидыш пуаш ок лий.

4. Зайомын кок выпускшат разрьадлан шэлалтыт, кажнэ разрьадыштэ 100 миллион тэнгэ. Модын колтыдымо дэн процэнтан выпускын кажнэ разрьадыштыжэ 20 тӱжэм сэрий уло, сэрийыштэ—5 тӱжэм тэнгэ. Модын колтыдымо выпускын кажнэ разрьад сэрийыштыжэ—20.001 гыч 40.000 мартэ номэр, а процэнтан выпускын—10001 гыч 120.000 мартэ номэр лийэш.

5. Зайомын 20 ий срокыштыжо модын колтыдымо кажнэ облигацэ модын налэш.

100 тэнгэаш облигацылан 3000 1000, 500, 200 да 150 тэнгэаш выигрыш ышталтэш. Тышкэ облигацын шкэ акшат (100 тэнгэ) пура.

Модын налшэ облигацэ погашатлалтэш да умбакыжэ тиражыш ок пуро.

6. Модын колтыдымо выпусклан кок ий жапыштэ 80 выигрыш тираж—кажнэ ийын ныл тираж гыч лийэш. Выигрыш тираж ССР Ушэм Финансэ Калык Комиссариат ыштымэ срокышто лийэш.

7. Кажнэ тиражыштэ модын колтыдымо выпускын кажнэ разрьадлан, вэс сэмын манаш кажнэ 100 миллион тэнгэаш зайомлан, тынар выигрыш модалтэш:

Могай тиражыштэ	3000 тэнгэаш выигрыш	1000 тэнгэаш выигрыш	500 тэнгэаш выигрыш	200 тэнгэаш выигрыш	150 тэнгэаш выигрыш	Кажнэ тиражыштэ чылажэ мыньар выигрыш	Кажнэ тиражыштэ чылажэ мыньар тэнгэаш выигрыш (тэнгэ дэнэ)
1-4-шэ тиражлаштэ кажныштыжэ модалтэш	1	5	50	1000	3944	5000	824600
5-8 тиражлаштэ кажныштыжэ модалтэш	1	5	50	1000	4244	5300	869600
9-12 тиражлаштэ кажныштыжэ модалтэш	1	5	50	1000	4594	5650	922100
13-16 тиражлаштэ кажныштыжэ модалтэш	1	5	50	1000	4994	6050	983100
17-20 тиражлаштэ кажныштыжэ модалтэш	1	5	50	1000	5444	6500	1049600
21-24 тиражлаштэ кажныштыжэ модалтэш	1	5	100	1500	5594	7200	1197100
25-28 тиражлаштэ кажныштыжэ модалтэш	1	5	100	1500	6144	7750	1277600
29-32 тиражлаштэ кажныштыжэ модалтэш	1	5	100	1500	6744	8350	1369600
33-36 тиражлаштэ кажныштыжэ модалтэш	1	5	100	1500	7394	9000	1467100
37-40 тиражлаштэ кажныштыжэ модалтэш	1	5	100	1500	8094	9700	1572100
41-44 тиражлаштэ кажныштыжэ модалтэш	1	5	150	2000	8194	10350	1712100
45-48 тиражлаштэ кажныштыжэ модалтэш	1	5	150	2000	8994	11150	1832100
49-52 тиражлаштэ кажныштыжэ модалтэш	1	5	150	2000	9844	12000	1959600
53-56 тиражлаштэ кажныштыжэ модалтэш	1	5	150	2000	10744	12900	2094600
57-60 тиражлаштэ кажныштыжэ модалтэш	1	5	150	2000	11694	13850	2237100
61-64 тиражлаштэ кажныштыжэ модалтэш	1	5	200	3500	12494	16200	2682100
65-68 тиражлаштэ кажныштыжэ модалтэш	1	5	200	5000	13644	18850	3154600
69-72 тиражлаштэ кажныштыжэ модалтэш	1	5	200	7000	15694	22900	3862100
73-76 тиражлаштэ кажныштыжэ модалтэш	1	5	200	9000	18944	28150	4749600
77-80 тиражлаштэ кажныштыжэ модалтэш	1	5	200	12000	20944	33150	56 49600
Чылажэ 80 тиражыштэ кажнэ 100 миллион тэнгэаш зайомлан модалтэш	80	400	10000	236000	753520	1000000	165868000

8. Модын колтыдымо выпускын модын налшэ облигацыжэ дэнэ оксам 1958 ий 1 дэкабрь мартэ налаш лийэш; тидэ срок эртымэк облигацэ кучышо йэнг модын налмэ оксам да облигацэ налаш правам йомдара.

9. Процэнтан выпускын облигацыжэ дэнэ доход талукышто ик кана 4 процэнт тӱлалтэш. Тидэ доход 1938 ий 1 дэкабрь гыч тӱнгалын, кажнэ ийын 1 дэкабрьыштэ срок шушо купон дэнэ тӱлалтэш.

10. Процэнтан выпускын облигацыжэ 1953 ий 1 дэкабрь гыч тӱнгалын 5 ий мучко (1953, 1954, 1955, 1956 да 1957 ийлаштэ) кажнэ ийын тӧр ужаш дэнэ сулэн налалтэш.

1953-1956 ийлаштэ сулэн налшашлык облигацэ-шамыч ий йэда эртарымэ погашэньэ тираж дэнэ палэмдалтыт, а тиражшэ ССР Ушэм Финансэ Калык Комиссариатын ончыктымо срокышто эртаралтэш. Облигацэ кучышо-шамычлан облигацэ налмэ годым тираж лиймэ ий 1 дэкабрь гыч тӱнгалын облигацын нарицатэльнэ акшэ тӱлалтэщ. Тиражыш вэрэштдымэ облигацэ 1957 ий 1 дэкабрь гыч налалтэш.

11. Погашэньэ тиражыш логалшэ процэнтан выпуск облигацын купонжыланат тӱлалтэш. Тӱлымашкэ тираж лиймэ ий 1 дэкабрь срокан купон пурталтэш. Тиддэч варасэ ий срокан купонлан ок тӱлалт.

12. Процэнтан выпускын налшашлык облигацыжлан, тугак срок шушо купонлан окса 1958 ий 1 дэкабрь мартэ тӱлалтэш. Тидэ срок эртымэк облигацэ дэн купон кучышо-шамыч купон дэн облигацэ ак оксам налаш правам йомдарат.

ССР Ушэм Финансэ Калык Комиссар Г. ГРИНЬКО.

Вождьын таратымэ почэш чонгэштымаш

(Совэт Ушэм Гэрой Чкаловын статьаж гыч)

1936 ий тӱнгалтышыштэ мый, Байдуков да Бэльаков дэнэ „АНТ-25" самальот дэнэ мӱндӱркӧ чонгэштышаш нэргэн сайынак шонаш пижна. Мэ арньа дэнэ литэратурым, картым тунэмын улына, Йӱдвэл польус гоч чонгэштышаш планым сайын лончылэнна.

Тунам мэ рӓдовой льотчик-испытатэль улына ыльэ. Тыгай кугу пэрэльотым ышташ мланна куштылгынак ок логал,—тидым мэ палэн улына. Тугэ гынат, илыш вэсым ончыктыш. Мэмнан чаплэ элыштэ творчэский шонымаш кэч кунамат йӧратэн ончалтэш. Партий дэн правитэльствэ мэмнан проэктым пэш чот шымлэн ончэныт, но... мэмнан планым колышт налмэк, тушто тӧрлатымашым ыштышт. Тидэ тӧрлатымашым Сталин йолташ ыштыш. Тудо мланна тунам тыгэ каласыш: „Молан Йӱдвэл польус гоч чонгэшташ? Кызытэш шкэнан тэрриторий гоч чонгэштылза. Тэвэ тыланда маршрут". Сталин йолташ мланна маршрутым ончыктыш. Тидэ маршрут дэнэ мэ 1936 ий ийульышто чонгэштышна. Тидэ сталинский маршрут-Моско-Николайэвск на Амурэ ыльэ. Тунам мэ йошкар шулдыран „АНТ-25" машина дэнэ 9 400 километр нарэ чонгэштышна. Тидэ пэрэльот мланнат, самольотланат гэнэральнэ рэпэтицэ ыльэ. Тидэ чонгэштымаштэ логалшэ йӧсылыкым сэнгымына мэмнам пэнгыдэмдыш да Йӱдвэл польус гоч чонгэшташ шонэн пыштымынам шукташ адак утларак таратыш.

1936 ий тэлым Парижэш лийшэ тӱньамбал авиационно выставкэ гыч пӧртылмэк, мый кумыньанан лӱм дэнэ Сталин йолташ дэч мланна Моско гыч Йӱдвэл польус гоч Йӱдвэл Амэрикыш чонгэшташ разрэшитлаш йодым. Тидэ минут гыч мэ кумытынат ик гай тыгэ чонгэштышаш нэргэн шонэн илаш тӱнгална. Официальнэ кэлшымашым налдэак мэ машинам йамдылкалаш тӱнгална. Тидэ пашаш тэлын ужашыжэ эртыш. Тугэ гынат, мэмнан йодмашлан вашмут альэ укэ. Мый Крэмль гыч тэлэфон дэнэ звонитлымым чытэн кэртдэ вучэнам.

Март шуо. „АНТ-25" шотышто тӱнг паша мучашыш лишэмэш. 22 мартыштэ польусыш польарнэ экспэдицэ чонгэштыш.

Пэш чот вучэн илымэ тылзэ эртыш. Пытартышлан, 21 майыштэ польус сэнгалтэ. Тӱньа ӧрын. Эл куанэн. Мэ моло-шамыч дэнэ пырльа лӱддымӧ йолташна-шамычын сэнгымашыштым пайрэмлышна да.. шкэжэ шонышна: „Ындэ тора огыл".

Польусыш мэ огыл, а О. Ю. Шмидт вуйлатымэ польарнэ экспэдицэ чонгэштэн. Тыштэ мэ шкэнан вождьнан кугу мудростьшым, ончык ужын шогымыжым ужна. Льотчик-шамычын эн сай тангышт—Сталин йолташ мэмнан вэрч тыршэн. Тудо чыла шонэн налын. Тудо мэмнам палэн налдымэ, нимо илыдымэ, шучкылыкан пустьын гоч огыл, а мэмнан, совэтский, тунэм налмэ, радиофицированнэ польус гоч колташ тыршэн.

Мый адакат мӧнгӧ гыч час дэнэ нигуш лэкдэ шинчэнам, кажнэ гана тэлэфон онггыр йӱк шоктымылан, ӱшанэн илэнам. Пытартышлан, шкэмым кучэн кэртдэ шкэ звонитлышым. Тидэ гана мый Молотов йолташ дэкэ звонитлышым. Правитэльствэ вуйлатышэ мыйым колыштмэк, изиш ыш шогыш, вара йодо:

— Матэриальнэ часть шотышто кузэрак?

Тидэ йодышым мый вучэн омыл. Каласаш, альэ каласаш огыл? Кэч мо лийжэ манын, кугун шоналтыдэак ваш мутым пушым:

— Молотов йолташ, мэмнан чыла йамдэ,—маньым.

— Кузэ чыла йамдэ? Вэт разрэшэньэ укэ?

— Мэ, Молотов йолташ, разрэшэньэ дэч посна йамдылэнна. Ала кӱлэш лийэш манын...

Вашторэш воштылмо йӱк да шуко жап вучэн илымэ шоктыш:

— Пэш сай, Чкалов йолташ. Тидэ кэчылаштэ тыйын йодышэтым кангашэн налына.

Тидэ паша тыгэ вашкэ лийэш манын мэ нигунам шонэн огынал. 25 майыштэ 11 час эрдэнэ онггыр йӱк шоктыш.

— Тачэ кум часыштэ Наркоматыш толза. Тушэч—Крэмлыш кайэда.

Мэмнан йывыртымаш дэн куанымашна мучашдымэ ыльэ. Наркомын приомныйжэ гыч Крэмлыш кайышна..

Мэмнан ик кана вэлэ огыл лиймэ, Сталин йолташ да тудын соратникышт дэнэ мэмнан авиацын историчэ

КОМСОМОЛ ОРГАНИЗАЦЫЛАШТЭ ОТЧОТ ДЭН САЙЛЫМАШ

БОЛЬШЭВИК САМОКРИТИКЫМ ВИИАҤДАШ ДА ВУИЛАТАШ

30 ийунь дэн 1 ийуль кэчылаштэ марий пэдагогик институтысо комсомол организацын отчот дэн сайлымаш погынымаш эртыш. Погынымаштэ ВЛКСМ комитэтын пашажэ нэргэн отчотан докладым колышмэк прэнийыштэ 25 йэҥ утла выступатлэн. Нуно чыланат комсомол организацын ситыдымашыжым критиковатлышт.

Пэрвойак эн кугу ситыдымаш—тидэ политик-воспитатэльнэ дэн рэвольуцион шижмаш лушкыдо улмаштэ. Марий пэдагогик институтышто калык тушман шакшэ буржуазнэ националист кашак озаланэн кийэныт. Тушман кашак эн ондак шкэ шучко кидыштым культур фронтыш, кадр йамдылымэ пашаш шуйэныт. Пэдинститутышто буржуазнэ националист тӱшка институт дирэктор тушман Эльчибайэв вуйлатымэ дэнэ врэдитэль пашам ыштэн илэныт. Нуно шкэ дэкышт политик шотышто сокыр, бэспэчный, тушман дэкэ сочувствующий лийын шогышо студэнт - влакым шупшын шогэныт.

Комсомол комитэт тидым ужын огыл. Рэвольуцион шижмашым лушкыдэмдэн. Тушман кашакым чараш луктапı Эльчибайэвын буржуазнэ националист улмыжым палэн налмэк ижэ ик мыньар кучэдалаш тӱҥгалын.

Тушман кашакым йӧршын шалатэн пытарышаш вэрч рэшитэльнэ кучэдалшаш годым комсомол комитэтын посна члэнжэ-влак тушман-влакым аралаш пижыныт. Тэвэ комитэт члэн Тихонов йолташ троцкист Мрэкым комсомол гыч да институт гыч лукташ кӱлмӧ нэргэн комитэтын пунчалжэ ваштарэш выступатлэн. Тушман кашакым тӱжвак лукмашгэ комитэт сэкрэтарь Замӓтин йолташымат большэвик принципиальностьшо лушкыдо лийын. Тудо ВЛКСМ горкомын рэшитэльнэ кучэдалаш трэбытлымыж дэч вара ижэ пашаш рэшитэльнэ пижын. Но альэ тушман ваштарэш кучэдалмаш эшэат лушкыдын кайа. Институтышто буржуазнэ национализмын чыла косажым йӧршын пытараш кӱлэш.

Молан комсомол комитэт политик ротозэй лийын? ВЛКСМ комитэт эн ондак комсомолын рӱдӧ задачыжым—коммунист воспитаньэ пашам начар аклэн. Тидэ кугу пашам комитэт бӱрократла, чиновник сэмын ончэн. Комитэт члэн Захаров йолташлан политучобо пашам вуйлаташ пумо. Захаров шкэ пашажым чылтак чиновникла ыштэн шогэн. Тудо политшкол комплэктоватлымэ спискым шкэт ыштэн. Кӧ могай кружокышто тунэмаш шонышым йодын огыл. Садлан шуко студэнтлан кок кум ий ик кружокыштак тунэмаш тӱкнэн. Тэвэ IV курсышто тунэмшэ Попов М. йолташ шуко жап пропагандистлан пашам ыштэн. Варажым ВКП(б) историйым пэрвой источник дэнэ тунэмын. А 1936 37 тунэммэ ийыштэ Захаров Попов йолташым уэш Кнориным кнагаж дэнэ ВКП(б) историй тунэммэ кружокыш тунэмаш колтэн.

Шуко студэнт-влак политшколыш коштын огытыл, прогулым йатыр ыштэныт. Тугэ гынат, нунылан нимогай мэрым ыштымэ огыл.

Пропсэминар тэлэ гоч 2 кана вэлэ лийын. Комитэт члэн-влак политзаньатьыштэ пэш шагал лийэдэныт. Пропагандист-влакын пашаштым тэргэн шогэн огытыл, Тэвэ комсомолэц Тимирбайэвым пропагандистлан шогалтымэ улмаш. Тудо ик политзаньатьымат эртарэн огыл да политик тунэмашат коштдэ илэв. Политик тунэммашым чынак кӱлэшын вуйлатышаш олмэш комсорг-влак дэч свэдэньым гына йодын кийэныт.

Вэс кугу ситыдымаш—тидэ большэвик самокритик лушкыдо улмаштэ. Комсомол комитэт самокритик дэн критикым вуйлатэн шогэн огыл. Институтышто самокритик дэн критик большэвик принципиальность кӱкшытыштӧ 'лийын огыл.

К у м ы ш о ситыдымаш—ӱлыч, группыла гыч рӓдовой комсомолэц-влак дэч пурышо сигнал - влакым ушыш налдымаш. Литэратур факультэт гыч да моло факультэтласэ комсомолэц-влак ситыдымаш нэргэн, посна прэподаватэль-влакын йоҥлыш туныктымышт нэргэн (мутлан Бурдаков нэргэн) комсомол комитэтыш йатыр кана возэн пуэныт. Но ӱлыч пурышо сигналым папкэ йӱмалнэ вэлэ пызырэн кийэныт. Тыгай сигналым парткомитэтат кӱлэш огыллан шотлэн.

Комсомол комитэтын у составышкыжэ закрытэ йӱклымаш дэнэ 9 йэҥым отличнэ тунэмшэ, активнэ комсомолэц-влакым сайлымэ. ВЛКСМ комитэтын у составшылан улшо ситыдымашым пытараш кӱштымӧ.

И. Музуров.

ПОГЫНЫМАШ АКТИВНЭ ЭРТЫШ

„Патыр“ колхоз пэлэн улшо (М о р к о район) тӱҥгалтыш комсомол организацын 24 ийуньышто отчот дэн сайлымэ погынымашыжэ эртыш. Комсомол комитэт отчот дэн сайлымэ погынымаш эртараш сай йамдылалтын. ВЛКСМ ЦК плэнумын пунчал-влакшым да Косарьэв йолташын докладшым лончылымо. Отчот дэн сайлымэ эргараш лӱмын пырдыж газэтым лукмо. Погынымаш эртараш лӱмын посна пӧрт йамдылымэ. Адак с а й л ы м э спискылан посна йашлык йамдылымэ.

Комсомол организацэ шкэ пашажым сай организоватлэн моштэн. Политик тунэммаш дэнэ чыла комсомолэцым авалтымэ да политзаньатьэ кӱрылтдэ эртаралтын. Тунэммын качэствыжат ӱлнӧ огыл. 16 комсомолэц сай тунэмыч, 4 комсомолэц гына шэҥгэлаҥрак кодыт. Политшкол дэч посна тэкущий политик тунэмэ кружок организоватлымэ. Комсомолэц - влак тӱрлӧ газэтым налын, лудын шогат.

Комсомолэц-влак колхозышто культур массэ пашам вуйлатэн шогат. Кажнэ бригадыштэ газэтым, сылнэ мутан кнагам йӱкын лудмашым эртарат, адак бригадылаштэ газэтым (листовкым) луктын шогат. Тэвэ Алэксэйэва Ольона 6 номыр газэтым луктын да канымаш годым эрэ йӱкын лудмашым эртара. Йошкар п у с а к дэнэ физкультур площадкыштат комсомолэц-влак пашам сай организоватлэн моштэныт. Йошкар пусакыштэ радио, патэфон, гармонь, тӱрлӧ кнага, газэт улыт.

Комсомолэц-влак колхоз паша виктарымаштэ кугун полшат. Колхоз правлэньэ члэнлан 3 комсомолэц шога. МТФ-ын вуйлатышыжэ комсомолэц. Бригадирлан, коньухлан комсомолэц пашам ыштат, комсомол инициатива дэнэ пасуш 1292 тонн торф лукмо да 76 цэнтнэр ломыж погымо. Адак кӱкшӧ шурно налмэ посна молодьож звэна ыштымэ. 11 комсомолэц агротэхкружокышто тунэмыт.

Но комсомол организацын ситыдымашыжат уло. Комсомолышто шогыдымо молодьож коклаштэ воспитатэльнэ пашам шагал колтымо дэнэ комсомолыш шагал пуртымо. Йужо комсомомолэц - влак (Павлов Йапык) комсомол дисциплиным пудыртэныт. Йӱаш тӱҥгалыныт да члэн взносым тӱлэн огытыл.

Отчот дэн сайлымэ погынымаш активнэ эртыш. Погынымашыш толшо чыла комсомолэц-влак прэньыштэ кутырышт да комсомол комитэтын пашажым критиковатлышт.

Погынымаш закрытэ голосованьэ дэнэ комсомол комитэтым сайлыш.

В. Лазарэв.

Погынымаш ситыдымашым тӱжвак лукто

„Пагайнур“ колхоз пэлэнсэ комсомол организацэ Морко районышто ончыл организацылан шотлалтэш. Политучобо сай шындымэ. Комсомолэц-влак политучобыш йамдылалт коштыт. Комсомолэц - влак колхозник-влак коклаштэ газэтым-кнагам йӱкын лудмашым да умландарымашым эртарат. Адак пырдыж газэтым арньаш ик кана луктын шогат. Колхоз пэлэн драмкружок организоватлымэ. Тылызэ йэда тидэ драм-к р у ж о к спэктакльым шында. Колхозышто кӱкшӧ шурно лэктыш налаш посна стаханов звэна организоватлымэ. Тидэ звэнам комсомолэц Мэньшаков вуйлата.

Но тидын дэн пырльа ситыдымашыжат уло. 21 ийуньышто отчот дэн сайлымэ погынымаштэ кутырышо-влак комсомол комитэтым посна комсомолэц-влакым пашаш шагал шупшын шогымыштлан да комсомол поручэньым шуктымыштым начар тэргэн шогымыштлан критиковатлышт. Тэвэ комитэт члэн А н д р э й э в колхозын мӱкш пасэк вуйлатышыжлан шогыш. Тудо тушто тӱрлӧ шакшэ пашам ыштыл кийэн. Комсомол комитэт тидым ужын огыл. Афанасьэв 4 тылзэ члэн взносым тӱлэн огыл.

Погынымаш закрытый голосованьэ д э н э комитэт сэкрэтарьлан Ильмановымак сайлыш.

Алэксэйэв.

ский йодышыжым ончымо годым йыгырэ шинчымэ залыш пурымэк, ӧрмалгымэ гайат лийат. Кугу омса пэлэ виш ыльэ. Зал гыч кутырымо йӱк шокта. Мэ туш пурышна. Кугу ӱстэл тӧрыштӧ Сталин, Молотов, Ворошилов, Каганович да Йэжов йолташ-шамыч шинчат. Иосиф Виссарионович шкэ йолташыжэ дэнэ сэмын киднам кучыш, шыргыжальэ. Тидэ шыргыжалмаш дэнэ официальнэ шот вик йомо. Мэ лишыл, ласка, кугу йолташна коклаштэ нимогай аптранымаш дэч посна шинчаш тӱҥгална.

Совэщаньэ тӱҥгальэ. Молотов йолташ пэрвой мутым Сигизмунд Лэванэвскийлан пуыш. Сигизмунд Алэксандрович пэрэльот нэргэн шкэ шонымашыжым каласкалыш. Тудо утларакшым могай самольот дэнэ чоҥэштышаш йодышэш шогальэ да шукэртэ огыл Амэрикыш чоҥэштэн коштмыжо нэргэн ойлыш. Партий дэн правитэльствэ вуйлатышэ-шамыч тудым пэш шымлэн колыштыч.

Млапэм ойлаш чэрэт шуо. Мый тэхничэский шомакым вашталтыл ойлаш ыжым тыршэ. Мый спэциалист-шамыч ончылно, шкэ шонымашэмым льотчик йылмэ дэнэ ойлэнам. Мый шкэ мутэмым пэрэльотлан кэлшышэ „АНТ-25“ самольот характэристикэ гыч тӱҥгальым. Мый кодшо ий „Сталин маршрут“ дэнэ чоҥэштымынам шарныктышым. Тидэ п э р э л ь о т ы ш т о „АНТ-25“ самольот шкэ сайлыкшым ончыктэн. Бакэш ик тонн бэнзин кодмо дэнэ, ийгэчэ начар лиймэ дэнэ (циклон лийын, тидын дэнэ ийаҥаш тӱҥгалмэ дэ нэ) чоҥэштымашым чарнымэ нэргэн каласкалышым.

Мый чыла ойлышым Шукэртак йӧратэн ыштымэ планнам шукташ чот шонымына, сэҥымашлан ӱшанымына нэргэн, пэш сайын йамдылалтмэ нэргэн, кӱлэш лийэш гын эрлак чоҥэшташ йамдэ улмына нэргэн ойлышым. Сталин йолташ М. М. Каганович дэч йодо.

— Тугэ, нунын машинашт дэнэ паша кузэрак шога вара?

— Тудо шукэртак йамдэ, Сталин йолташ. Тый вэт кольыч!

Сталин воштыл колтыш, вара каласыш:

— Да, мый кольым...

Млапна ала мыньар гана шкэ шинчана дэнак ужаш логалын: тидэ мучашдымын чуткий йэҥ, вождь, партий вуйлатышэ, пэш кугу пашам ышта гынат, ик изи пашамат палэн налдэ ок кодо.

... Сталин йолташ правитэльствэ члэн шамыч коклаштэ мутланэн нальат, кӱчыкын каласыш:

— Но, тугэ гын, пунчалым возаш кӱлэш...

Ик мыньар жап гыч ӱстэл ӱмбалнэ, Моско гыч Йӱдвэл Амэрикыш, Йӱдвэл польус гоч, нигушак шичдэ, „АНТ“-25“ самольот дэнэ Чкалов, Байдуков да Бэльаков йолташ-шамычлан чоҥэшташ разрэшэньым пумо нэргэн правитэльствын пунчалжэ лийэ. Чоҥэштымэ срок ийунь-ийуль—палэмдалтын. Разрэшэньэ пэлэн Сталин йолташын ойлымыжо почэш возымо приказ йэшаралтын: „Кэч изи лӱдыкшӧ лийэш гынат, чоҥэштышашым Канадэш чарнаш экипажым обӓзатлаш“.

Иосиф Виссарионович мыйын вэлкыла савырнэн, адак уэш ойлыш: „пэрвый лӱдыкшӧ лиймэкак чоҥэштымашым чараш“.

Мый пэш чот куанышым. Сталин йолташлан кидым шуйышым, тудын пэш кумыллын кид кормыштальмыжым шижын, мый шкэ лӱмэм дэнэ да йолташэм-шамыч лӱм дэнэ каласышым:

— Тау, Сталин йолташ, ӱшанымыланда. Мэ тудым шуктэна...

Лагэрыш кайыш

Кой-Сола пэлэ кыдалаш школышто тунэмшэ Лучков Иван (Шэрнур район) 6-шо классым чыла прэдмэт дэнат отличнэ тунэм пытарыш. Садлан Шэрнур ВЛКСМ райком Лучков йолташым рэспубликан пионьэр лагэрыш—„Тайрыш“ колтыш.

Пэкпулатов.

Тидэ кэчылаштэ МТС-ласэ трактористка да комбайнэрка-влакын рэспублик совэщаньышт эртыш.

Сўрэтыштэ: Совэщаньыштэ лийшэ трактористка да комбайнэрка шамыч. (Фото Рыбаковын).

Йаныш Йалкайн

Шўм ой

Кунам
гармоньым шаралталын
Шокташ тўҥалыт йал мучаштэ,
Гармонь почэш шўм ойым луктын
Шуйат у сэмын ўдўр влакышт;
Кунам
тылызат пэш йыбырталын
Шыман онча куэ ўмбачын,
Колхоз садлаштэ шўшпўк влакышт
Шўшкаш тўҥалыт пэшак сылнын,—
Тунам,
*мыйат ом кэрт тўсалын, *)*
Кодэм книгам, лэктам урэмыш:
Эн у такмакым мый муралын
Пыштэм колхозын калык шўмыш;
Тунам
йэҥ влакым чумыралын,
Пуртэм у модыш влакым йалыш.
Нойэн, йыбыртымашым налын
Пурэм эрла мартэн мый суртыш.

*) Тўсалын- чытэн.

Айдэмэ мыскылышэ Корольов

Апрэль тылызыштэ Кужэҥэр райздравын испэкторжо Корольов Н. дошкольно курсышто туныктэн шогэн. Тидэ туныктымыж годым курсанка Стэпанова Марйа дэкэ (17 ийаш) шўраҥгаш тўҥальэ.

—Да, ўдыр мотор,—манэш тудо,—марлан налам гын, мо лийэш? Тыгэ шкэ йолташыжэ Сэпан дэн каҥашэн.

Сэпан йолташыжэ тидлан кэлшэн огыл. Тудо рвэзэ ўдырым локтылат,—манын ойлэн. Но подлэц Корольов йолташыжын ойжым колыштын огыл. Тудо Марйа дэнэ илаш тўҥалын.

Жап эртэ... Арньа нарэ илат, Корольов шонаш тўҥалэш.

—Марйа! Тый ындэ кайэн кэртат!—йўштын гына Корольов кычкыральэ.

—Мом? —Марйа ӧрэш.

— Мокшым! — Корольов торэшлана.

—Тудо сайынат огэш ойло. Вара сырыш... Сравочыжым нальат,—айда сэлаш кайэна, манын Майрам комнат гыч поктэн лукто. Комнатым тўкылыш... Пӧртӧнчыко лэктэ. Ватыжат пырьвак.

—Но ындэ, тыйэ кайэ, мыйдэкэм нигунам ит тол! маньат—корт, корт умбакыла ошкыльо.

Ўдыржылан пэш вожылмаш лийэ. Шортын, шортын мӧнгыжӧ ошкыльо.

Тыгэ Корольов Н. 17 ийаш ўдырым онталэн. Корольов комсомолэц лўмжӧ дэнэ тыгай йӧрдымӧ осал пашам ыштэн.

Но райкомол тидэ пашам арам ыш ыштэ. Корольовым комсомол гыч лукто, Тыгакак паша гычат корандаш пунчалын.

Паймаков Миклай.

Сталин йолташлан тау!

Ожно, мэмнан ача-ававатунэм кэртын огытыл. Садлан пичкэмыштэ илэныт. Совэт власть лиймэ дэнэ гына мэмнан илыш корно почылто, моло калык гайак марий калыкат ик тӧр правам нальэ. Мэмнан йӧратымэ Сталин йолташ мланна сайын илаш чыла йӧным ыштыш. Тудо тўнйаштэ эн дэмократийан Конституцийым пуыш. Марий калыкнат шкэ Конституцийжэ лийэ. Мый Марий АССР Конституцийым пэш сай шинчэм. Мланэм утаракшэ 88-шэ статья кэлшыш. Тидэ статья тунэмаш правам пуа. Мый тунэмаш эшэ чот пижам. Мэмнан вэрч тыршышэ Сталин йолташлан пийалан илыш пуыжлан кугу тау!

Шуматов М. Ш.

Конституцийым саламлат

„Кожла Сола" колхозышто (Торйал район) Марий АССР Конституций нэргэн бригадылаштэ умландарымашым эртарышт. Умландарымашкэ утаракшым ўдрамаш-влак погынэныт ыльэ. Нуно Конституцийым кугу кумыл дэнэ вашлиыч, куанэн саламлышт.

Опанас Сэмон.

* * *

„У илыш" колхоз члэнвлак (Морко р-н) Марий АССР Конституцийым кугу куан дэнэ саламлат. 60 ийаш колхозница Сэмьонова,—Конституций мланна кугу правам, эрык илышым пуэн—манэш.

Потапов М.

Шурно лэктыш нӧлталаш эша чот пижына

„Шытышэ" колхозысо колхозник-влак (Йошкар-Ола район) погынымашэш ВКП(б) Цэнтральнэ Комитэт дэн ССР Ушэм Совнаркомын Марий АССР колхоз, колхозник да шкэт озанлык-влаклан льгот пумо нэргэн лукмо пунчалым лончылышт. Колхозниквлак пэш куанэн ваш лийыч да шурно лэктышым эша чот нӧлташ пижаш мутым пуышт.

Ласточкин тыгэ маньэ:—Тидэ пунчал рвэзэ марий рэспубликым пэҥгыдэмдаш да мланна, колхозник-влаклан улан илыш ышташ эша сай условийым пуа. Кўкшӧ шурно лэктыш налшаш вэрч стахановын паша мэтодшым илышыш пуртэн эша чот кучэдалаш тўҥалына.

Погынымаш толшо-влак партий дэн правитэльствылан марий калыклан кугу полыш пумылан кугу таум ыштышт да пасуэш ик шўк шудымат кодаш огыл, шурно йомдарымэ вашталэш кучэдал шогаш мутым пуышт.

Фавстов.

Ужар олык паша дэнэ лўшка

„Шэм йэр" колхоз (Торйал район) 26-шо ийуньышто шудо солаш тўҥальэ.

Шудо солымаш вийан кайа. солымаштэ Волкова, Чэрньайэва М. нормым эрэ утыж дэнэ тэмэн шогат.

* * *

Тыгак „Искра" колхозат (Торйал р-н) уло вийжэ дэнэ шудо солаш пижын. Шудо солымаштэ машинист Йэшмэков йолташ кэчаш нормым 150 проц. тэмэн шога, машина дэнэ 2 га олмэш 2,5 гам сола.

Кид дэнэ солымаштэ Йэшмэков, Тэмэрэшэва Ольга, Корчэнкина шкэ кэчаш нормыштым 150 процэнтлан тэмэн шогат.

Шишкин.

Самырык музыкант

12 ийаш Коршунов Сэмон („У шурно" колхоз, Шэрнур район) музыкым пэш йӧрата. Тудо гитар, мандалин, балалайкэ дэнэ руш, марий, татар муро-влакым пэш сай шоктэн мошта.

Кызыт район олимпиадыштэ у ч а с т в о в а т л ы ш. Туштo пэрвой вэрым налын. Олимпиадэ комиссэ тудым гитар дэнэ пӧлэклыш.

И. П. Иванов.

23 у пашайэҥ

Йошлар-Ола ўдрамаш кид пашалан тунэмэ школышто выспускной дэн пэрэводный испытаньэ 1 ийуньышто тўҥалын ыльэ. Испытаньэ 25 ийунь мартэ шуйнын. Тидэ школ тэний 23 швэйнэ дэнэ тўр тўрлаш мастарым туныктэн лукто. Эскайэва, Богатырьова, Крылова чыла прэдмэт дэнат отличнэ тунэм лэктыч.

Охотин И. Г.

Госэкзамэным сдатлышт

Н. К. Крупская лўм. Марий пэдинститутышто 1-шэ ийунь гыч госэкзамэн тўҥальэ 25-шэ ийуньышто йэстэствовэд факультэт чыла прэдмэт дэнат экзамэным сдатлэн пытарыш. 8 йэҥ чыланат тунэм лэктыч. Нунын коклаштэ Гармани на отличнэ тунэм лэктэ.

Охотин И. Г.

Силосым оптат

„Тушнур" колхоз (Торйал р-н) районышто кургылыкым йамдылаш эн ончычын пижын. 26-шо ийуньышто 10 тонн силосым оптышт. Кызыт адак 10 тонным оптат.

Ш. С. А.

Район пионьэр лагэр почмо

Кугу Шэрдыжэш (Шэрнур район) пионьэр лагэр почылто. Кызыт тидэ лагэрыштэ 150 пионьэр кана.

И. П. Иванов.

Значокым огыт пу

„Вэнэра" колхозышто рвэзэ колхозник-влак (Параньга р-н) чылажэ 7 йэҥ кодшо ийын октябрь тылызыштак ГСО дэн ПВХО значоклан нормым пуышт. Нормым Давыдов приниматлыш. Тугэ гынат, значокым ик йэҥат налын огыл. Давыдов йолташ значок пуаш вэрч ок тыршэ.

Шуматов.

Майоров—Шкэтанын литэратур матэриалжэ погалтэш

Марий совэт писатэль ушэм колышо марий писатэль Йаков Павлович Майоров-Шкэтан, тудын нэргэн молын литэратур матэриалжым погаш тўҥалын. Кызыт писатэльын чыла рукописшэ, письмажэ, моло матэриалат улыт гын, писатэль ушэмыш (Йошкар-Ола, Почтамт, абонементный ящик 45—колтыман.

Марий ССП.

Отв. рэдактор В. В. ЛАЗАРЭВ.

Упол. Марлита А-116 Тираж 2645 экз. Йошкар-Ола, Маргосиздатын 1-шэ типогр. ВЛКСМ Маробком дэн горком орган. Савыктышэ „М. К